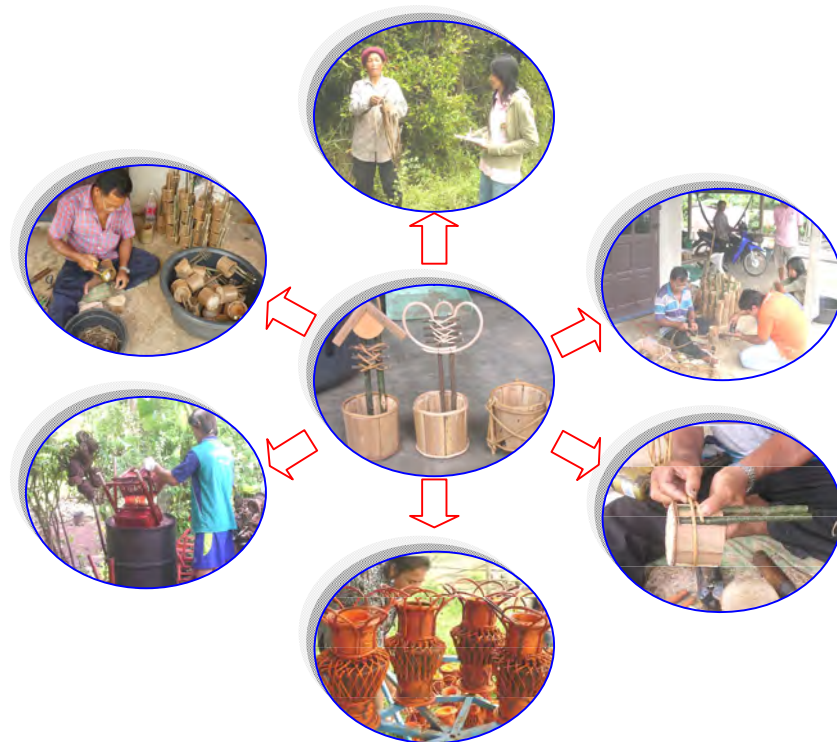

รายงานสรุปผลการศึกษา
ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการใช้ประโยชน์จากป่า
เรื่อง. “หัตถกรรมพื้นบ้านจากเครือชูด”
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2552

แผนงานสร้างสมดุลของการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
และความหลากหลายทางชีวภาพ ผลผลิตที่ 2 การวิจัยและการพัฒนาการป่าไม้ กิจกรรม
หลักส่งเสริมและพัฒนาการป่าไม้ กิจกรรมพัฒนานวนศาสตร์ชุมชน

ศูนย์ศึกษาและพัฒนานวนศาสตร์ชุมชนที่ 16
สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 9 สาขาปราจีนบุรี
กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

คำนำ

รายงานสรุปผลการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการใช้ประโยชน์จากป่าตามแผนการปฏิบัติงานประจำปีงบประมาณ 2552 โดยศูนย์ศึกษาและพัฒนาวนศาสตร์ชุมชนที่ 16 (สระแก้ว) สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 9 สาขาปราจีนบุรี กรมป่าไม้ เรื่อง. “หัตถกรรมพื้นบ้านจากเครื่องชูด” เครื่องชูดที่มีอยู่ในป่าชุมชนบ้านโนนหินผิงนั้นสามารถทำให้เกิดรายได้ต่อชุมชน เพื่อเป็นการยืนยันว่าคนกับป่าสามารถอาศัยพึ่งพิงกันได้ การนำเครื่องชูดมาประกอบกับไม้ต่างๆที่มีอยู่ในชุมชนเกิดเป็นชิ้นงานที่มีคุณค่าและเป็นอาชีพ โดยการศึกษาในครั้งนี้จะมีการสาธิตรูปแบบของผลิตภัณฑ์จากเครื่องชูด 3 แบบ คือ กระจ่าง 3 ขา, กระจ่างแขวนรูปหัวใจ, กระจ่างแขวนรูปบ้านนก

การจัดทำรายงานศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นฉบับนี้ เพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ให้แก่ผู้ที่สนใจศึกษา และต่อยอดทางความคิด ก่อให้เกิดเป็นรายได้ต่อไป

ทั้งนี้ ขอขอบคุณ นาย ชัยยงค์ แก้วพินิจ และ นาง หอมจันทร์ แก้วพินิจ เป็นอย่างสูงที่ให้ข้อมูลการศึกษาและอำนวยความสะดวกในการศึกษาค้นคว้ามา ณ โอกาสนี้อย่างสูง

คณะทำงาน

ศูนย์ศึกษาและพัฒนาวนศาสตร์ชุมชนที่ 16 (สระแก้ว)

สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 9 สาขาปราจีนบุรี กรมป่าไม้

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
ประวัติความเป็นมา	1
รูปแบบผลิตภัณฑ์	1
วัสดุในการทำผลิตภัณฑ์จากเครื่องชูด	2
อุปกรณ์ในการประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์	3
วิธีการเก็บเครื่องชูด, ต้มเครื่องชูดและการลอกเปลือก	3-4
การเตรียมวัสดุและส่วนประกอบในการประกอบ	5-7
วิธีการประกอบ กระถาง 3 ขา	8
วิธีการประกอบ กระถางแขวนรูปหัวใจ	9-10
วิธีการประกอบ กระถางแขวนรูปบ้านนก	11-12
วิธีการย้อมและเคลือบสี	12-14
ลักษณะการใช้ประโยชน์ของผลิตภัณฑ์	15
ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ	15
รายได้และการตลาด	15
สรุป	16
ภาคผนวก	
*รายชื่อพันธุ์ไม้ในการทำผลิตภัณฑ์	

“หัตถกรรมพื้นบ้านจากเครื่องชูด”

ประวัติความเป็นมา หัตถกรรมพื้นบ้านจากเครื่องชูด มีจุดเริ่มต้นจากการบอกเล่าของเพื่อนบ้านใกล้เคียงโดยเห็นเพื่อนบ้านทำแล้วเกิดรายได้ และมีตลาดรองรับมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงที่ จึงเกิดความคิดว่าจะลองทำเพื่อให้เกิดเป็นอาชีพและรายได้เสริมต่อไป จึงได้ไปขอต่อแบบมาทดลองทำดูแล้วเกิดรายได้ที่ระดับหนึ่ง ทั้งนี้ก็ต้องขึ้นอยู่กับฝีมือและความชำนาญในการประกอบชิ้นงาน ต่อมาก็ได้ประกอบเป็นอาชีพเสริม ทำให้เกิดรายได้ต่อครอบครัว มาถึงทุกวันนี้

นาย ชัยยงค์ แก้วพินิจ และ นาง หอมจันทร์ แก้วพินิจ บ้านเลขที่ 114 หมู่ที่ 3 ตำบลดงบัง อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ได้ทำหัตถกรรมจากเครื่องชูดมาเป็นเวลานาน 10 ปีแล้ว โดยที่นายชัยยงค์จะเป็นผู้ประกอบเป็นชิ้นงาน ในเวลาที่ว่างก่อนไปทำงานและหลังเลิกงาน ในช่วงเวลาประมาณ 4 ถึง 7 โมงเช้า และ 5 โมง เย็นถึงเวลาประมาณ 3 ทุ่มของทุกวัน โดยที่นางหอมจันทร์ผู้เป็นภรรยาจะเป็นผู้จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ เช่น เครื่องชูดขนาดต่างๆ กาบตาล ไม้ขนาดต่างๆ ตลอดจนต้มเครื่องชูดลอกเปลือกไว้รอ นายชัยยงค์ประกอบเป็นชิ้นงาน ในปัจจุบันนี้มีรายได้ที่เกิดจากการประกอบหัตถกรรมจากเครื่องชูด ประมาณ 15,000 - 20,000 บาท/เดือน และยังมีชาวบ้านในละแวกใกล้เคียงให้ความสนใจการประกอบหัตถกรรมจากเครื่องชูดมาขอคำแนะนำจาก นายชัยยงค์ และนางหอมจันทร์ เพื่อประกอบเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริมเป็นการใช้ประโยชน์จากเครื่องชูดต่อไป

1. รูปแบบผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์ที่ทำขึ้นมามีหลายรูปแบบที่คิดค้นขึ้นมาจากการสั่งของตลาดพ่อค้าคนกลาง เช่น จักรยานกระถางดอกไม้, โคมไฟ, ชั้นวางของ, ชั้นวางกระถางดอกไม้, ตะกร้าอเนกประสงค์ เป็นต้น รูปแบบที่ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นเลือกศึกษาวิธีการผลิต สิ่งประดิษฐ์มีอยู่ 3 รูปแบบ คือ

1. กระถาง 3 ขา
2. กระถางแขวน รูปหัวใจ
3. กระถางแขวน รูปบ้านนก

แบบที่ 1

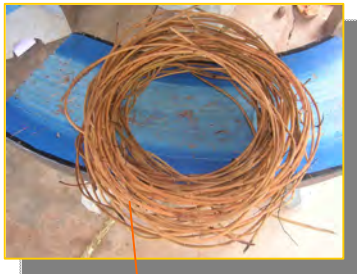
แบบที่ 2

แบบที่ 3

2. วัสดุในการทำผลิตภัณฑ์จากเครื่องชูด

2.1. เครื่องชูดที่ใช้ในการประกอบ มี 3 ขนาด

ขนาดเล็ก

ขนาดกลาง

ขนาดใหญ่

กาบตาล

แผงเร้า

พื้นกระถางรูปวงกลม

เสาหลัก

กาบตาลจั่วบน

จั่วสามเหลี่ยม
ครึ่งวงกลม

3. อุปกรณ์ในการประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์

- 3.1 ปีมล
- 3.2 แม็กลม, ลูกแม็ก เบอร์ F 15 ,F 20
- 3.3 ฆ้อนขนาดเล็ก
- 3.4 กรรไกรตัดกิ่ง
- 3.5 ครีมหักมัด
- 3.6 เลื่อยวงเดือน
- 3.7 เตาต้ม, ถังต้ม
- 3.8 ถัง, โถงแช่เครือชูด

4. วิธีการเก็บเครือชูด ต้มเครือชูด และการลอกเปลือก

วิธีการเก็บเครือชูด

การเก็บเครือชูดในป่าชุมชนบ้านโนนหินผาง ชาวบ้านที่เข้าไปเก็บหาเครือชูดจะมีวิธีการเก็บโดยไม่ให้สูญพันธุ์ โดยจะเลือกเอาเฉพาะเครือชูดที่มีขนาดแก่จัด ในหนึ่งต้นจะต้องเหลือเครือชูดไว้ 1 เครือ เพื่อเป็นการขยายพันธุ์ต่อไป

ลักษณะเครือชูด

ลักษณะต้นแก่

วิธีการเก็บเครือชูด

เครือชูดที่เก็บ

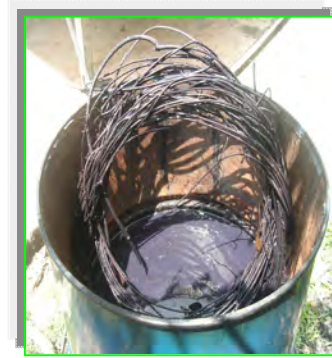

การรวบรวมเครือชูด

ขั้นตอนการต้มเครื่องชุด

ติดไฟ ตั้งหมอต้ม ใส่น้ำประมาณ $\frac{1}{2}$ ของถัง (ถังขนาด 200 ลิตร) นำเครื่องชุดที่หาได้ต้มในหม้อ การต้มเครื่องชุดแต่ละครั้งจะใช้เวลาประมาณ 2-3 ชั่วโมง วิธีการสังเกตว่าเครื่องที่ต้มสุกหรือไม่ก็นำออกมาลอกดู ถ้าวอกเปลือกได้ง่ายก็แสดงว่าสุกแล้วพร้อมใช้ในขั้นตอนต่อไป

ลักษณะของถังต้ม

การแช่เครื่องชุดและการลอกเปลือก

เหตุที่ต้องแช่เครื่องชุดนั้นคือ ในการต้มในแต่ละครั้งจะต้มเครื่องจำนวนมาก ไม่มีเวลาที่จะลอกเปลือกในทันที วิธีการที่จะไม่ทำให้เครื่องคิ่นตัวก็ต้องแช่น้ำ แต่วิธีแช่น้ำนี้จะมีกลิ่นไม่ออกมานิดหน่อย ลอกเปลือกเครื่องแล้วก็ผึ่งลมไว้ เวลาที่ใช้นำมาแช่น้ำใหม่ประมาณ 5-10 นาที เครื่องจะอ่อนตัวเพื่อง่ายต่อการตัดเข้ารูปในการใช้งาน

โองแช่เครื่องชุด

เครื่องชุดที่ลอกเปลือกแล้ว

5. การเตรียมวัสดุและส่วนประกอบในแต่ละรูปแบบ

5.1 กระถาง 3 ขา

- ขากระถาง ขนาดความยาว 4 นิ้ว (เครื่องมือขนาดใหญ่)
- ขอบบน สำหรับขดรอบกระถาง 2 รอบ (เครื่องมือขนาดกลาง)
- ขอบล่าง สำหรับขดรอบกระถาง 1 รอบ (เครื่องมือขนาดกลาง)
- ขอบกระถาง ขนาดกว้าง $1 \frac{1}{2}$ นิ้ว x สูง 3 นิ้ว x หนา 3.5 นิ้ว (กาบตาล)
- ลวดลายพันรอบกระถาง รูปตัว X (เครื่องมือขนาดเล็ก)
- พื้นกระถางหนา 0.5 นิ้ว x เส้นผ่าศูนย์กลาง 3 นิ้ว (ไม้มะพอก)

* วัสดุชิ้นงานส่วนประกอบแต่ละอย่างต้องเตรียมให้ได้ตามขนาดที่กำหนด เพื่อสะดวกและเหมาะสมในการประกอบ ง่ายต่อชิ้นงานที่ทำจนเสร็จสมบูรณ์

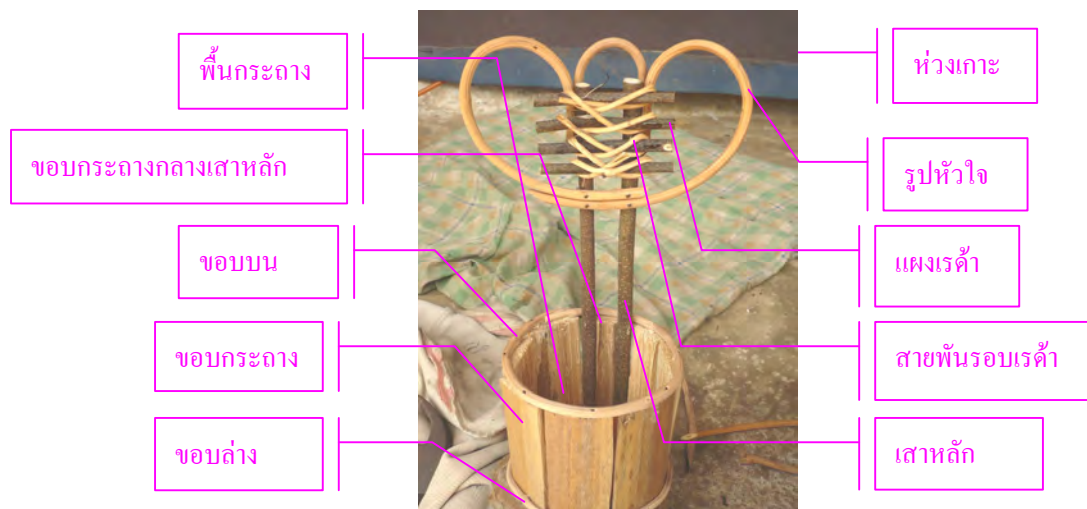
2 . กระถางแขวนรูปหัวใจ

- เสาหลักแขวนบน 2 ท่อน ยาว 9 นิ้ว (ไม้ลำดวน และไม้ท้าวไป)
- ขอบกระถาง กว้าง $1\frac{1}{2}$ x ยาว 3 นิ้ว x หนา 0.3-0.5 นิ้ว (กาบตาล)
- ขอบบน ยาวพอสำหรับพันรอบกระถาง (เครื่องมือ ขนาดกลาง)
- ขอบล่าง ยาวพอสำหรับพันรอบกระถาง (เครื่องมือ ขนาดกลาง)
- ขอบกระถางระหว่างกลางเสาหลัก กว้าง $\frac{1}{2}$ นิ้ว ยาว 3 นิ้ว หนา 0.3-0.5 นิ้ว (กาบตาล)
- พื้นกระถาง เส้นผ่าศูนย์กลาง 3 นิ้ว x หนา 0.5 นิ้ว (ไม้มะพอก)
- แผงเรต้าบน ยาว 3 นิ้ว จำนวน 4 ท่อน (ไม้ลำดวนหรือไม้ท้าวไป)
- ลวดลายพันรอบเรต้า ยาวพอประมาณพันเป็นรูปตัว x รอบแผงเรต้า 4 ท่อน

(เครื่องมือขนาดกลาง)

- ห่วงเกาะ ยาวประมาณ 6 นิ้ว ขดเป็นรูปตัว u คว่ำ (เครื่องมือขนาดกลาง)
- รูปหัวใจ ยาวพอขดเป็นรูป ข้างละครึ่งหัวใจ 2 ข้าง ยาวประมาณ 12 นิ้ว

(เครื่องมือขนาดใหญ่)

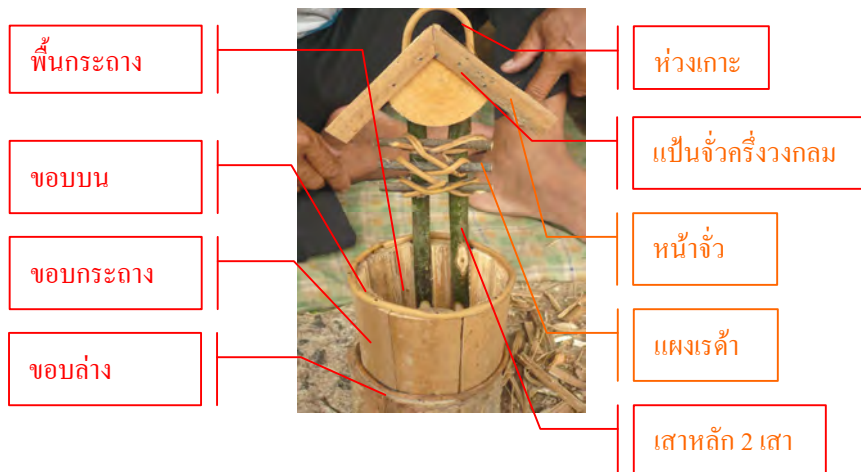
5.3 กระถางแขวนรูปบ้านนก

ส่วนกระถาง

- เสากลางแขวน 2 ท่อน ยาว 9 นิ้ว (ไม้ลำตวนหรือไม้ท้าวไป)
- ขอบกระถางกว้าง $1\frac{1}{2}$ x ยาว 3 นิ้ว x หนา 0.3-0.5 นิ้ว (กาบ)
- ขอบกระถางระหว่างกลางเสากลาง กว้าง $\frac{1}{2}$ นิ้ว x 3 นิ้ว x หนา 0.5-1 นิ้ว (กาบตาล)
- ขอบบน ยาวพอสำหรับพันรอบกระถาง (เครื่องมือชุดขนาดกลาง)
- ขอบล่าง ยาวพอสำหรับพันรอบกระถาง (เครื่องมือชุดขนาดกลาง)
- พื้นกระถาง เส้นผ่าศูนย์กลาง 3 นิ้ว (ไม้มะพอก)

ส่วนแขวน

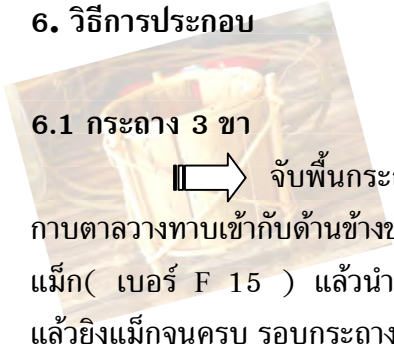
- แผงเรด้า 3 นิ้ว 3 ท่อน (ไม้ลำตวน, ไม้ท้าวไป)
- สายพันรอบเรด้า ยาวพอสำหรับพันเป็นรูปตัว x รอบ 3 แผงเรด้า (เครื่องมือชุดขนาดกลาง)
- ห่วงเกาะ ยาวประมาณ 6 นิ้ว ขดเป็นรูปตัว u คว่ำ (เครื่องมือชุดขนาดกลาง)
- หลังกา ยาว $3\frac{1}{2}$ นิ้ว x กว้าง 1 นิ้ว x หนา 0.5 cm 2 แผ่น (กาบตาล)
- หน้าจั่ว ยาว $3\frac{1}{2}$ นิ้ว x กว้าง $\frac{1}{2}$ นิ้ว x หนา 0.3 cm 2 แผ่น (กาบตาล)
- แป้นจั่วครึ่งวงกลม เส้นผ่าศูนย์กลาง $2\frac{1}{2}$ นิ้ว หนา $\frac{1}{2}$ นิ้ว (ไม้มะพอก)

6. วิธีการประกอบ

6.1 กระถาง 3 ขา

⇒ จับพื้นกระถาง วางตั้งฉากกับพื้น นำ กาบตาลวางทาบเข้ากับด้านข้างขอบพื้นกระถาง ยึดด้วย แม็ก (เบอร์ F 15) แล้วนำกาบตาลขึ้นต่อไปวางทาบ แล้วยิงแม็กจนครบ รอบกระถาง 8 ชั้น

⇒ ใช้เครื่องมือชุดขุดพื้นตรงขอบบนกาบตาล พื้นให้รอบ ยึดด้วยลูกแม็ก เป็นระยะโดยให้รอบตัวกระถาง โดยจุดครบรอบ ตรงจุดสุดท้ายให้ใช้เครื่องมือชุดเหลื่อมออกมาประมาณ 2 นิ้ว แล้วยิงด้วยแม็ก และทำในลักษณะดังกล่าวมาซ้ำอีก 1 รอบ ในส่วนของ ขอบด้านล่าง

⇒ ใช้เครื่องมือชุดขุดพื้นบนหัว สุดตรงกาบตาล ให้รอบแล้ว ยึดด้วยลูกแม็ก ที่กาบตาล 1 ลูก

⇒ นำกระถางที่ใส่ขอบด้านบนและด้านล่างแล้ว วางทาบ ขากระถางโดยให้ขากระถางเผล่พื้น ประมาณ 1 นิ้ว และปล่อยหัวเสา เผล่ขึ้นด้านบนประมาณ 1/2 นิ้ว แล้วยิงด้วยลูกแม็ก (เบอร์ F 20) บนล่างและทำในลักษณะเดียวกันให้ครบอีก 2 ขา รวมเป็น 3 ขา โดยแบ่งให้ได้สัดส่วน รอบกระถาง

⇒ นำเครื่องมือชุดขนาดเล็กพันทับเงื่อนตรงขากระถางที่ 1 ทแยงไขว้จากด้านบนลงล่าง และด้านล่างขึ้นบนให้ครบทั้งสามขา กระถาง จะเป็นรูปลักษณะตัว X รอบกระถางทั้ง 3 ช่อง ดังรูป

6.2 กระถางแขวนรูปหัวใจ

⇒ จับพื้นกระถางวางตั้งฉากกับพื้น นำกาบตาลมาวาง ทาบเข้ากับด้านข้างขอบพื้นกระถางยิงด้วยแม็ก (เบอร์ F 15) แล้วนำกาบตาลชิ้นต่อไปวางทาบยิงด้วยแม็ก ให้รอบกระถางจนครบประมาณ 7 ชิ้น แล้วเว้นช่องว่างไว้ใส่เสาหลัก

⇒ ใช้มีดบากตรงโคนเสาให้สนิทกับขอบพื้นกระถางแล้วทาบยิงพื้นกระถางด้วยแม็กตั้งเสา 2 เสาห่างกันประมาณ $\frac{1}{2}$ นิ้ว แล้วยิงด้วยแม็ก

⇒ นำกาบตาลผ่าเป็นซีกแบ่งครึ่งวางทาบกับพื้น กระถาง ปิดตรงช่องกลางระหว่างเสายิงด้วยแม็ก (เบอร์ F 15) และปิดช่องเสาหลักไม่ให้เกิดช่องว่าง

⇒ ใส่ขอบบนตรงหัวกาบตาลจับเครื่องชูดกลใส่เสาค้นตรงหัวกาบตาลยิงด้วยแม็กใส่เสาหลักที่ 1 และม้วนไปยังเสาหลักที่ 2 ยิงด้วยแม็กให้รอบพร้อมกับยิงด้วยแม็กเป็นระยะๆให้รอบ เครื่องชูดที่พันแหล่คมจุดเริ่มต้นให้ตัดออกและทำลักษณะเดียวกันกับส่วนขอบพื้นกระถางด้านล่าง

⇒ ใช้ฆ้อนตอกตรงหัวลูกแม็กให้สนิทกับชิ้นงานทุกจุดของลูกแม็ก

⇒ นำแผงเรต้าวางทาบไปบนยอดเสาด้านบนยิงด้วยแม็ก ให้ครบทั้งสองเสา ให้ห่างกันประมาณ $\frac{1}{2}$ นิ้ว จนครบ 4 ท่อน

⇒ ใช้เครื่องชูดทาบไปด้านข้างบนยอดเสาตั้งแต่แผงเรต้าที่ 3 (นับจากด้านบนลงล่าง) แล้วยิงด้วยแม่็ก บน, ล่าง แล้งโค้งม้วนลงมาใต้แผงเรต้าที่ 4 ทาบบนด้านหน้าเสาให้ผ่านเสาหลักไปอีกเสาหนึ่งยิงด้วยแม่็ก แล้วตัดเครื่องชูด ออกจะได้ลักษณะคล้ายรูปครึ่งหัวใจ และทำซ้ำลักษณะเดียวกันอีกด้านหนึ่งก็จะ เป็นลักษณะอีกครั้งรูปหัวใจ 2 ข้างประกบกันก็จะเป็นรูปหัวใจเต็มดวง

⇒ ทาบหูเกาะไปบนด้านหลังแผงเรต้าตรงด้านหลังเสายิง แม่็ก เสาละ 2 ลูก ยิงแม่็กข้าง ละ 2 ลูก บนล่างแล้วโค้งม้วนไปยังเสาหลักอีกเสาหลักอีกเสาหนึ่ง ให้เป็นรูปตัว U คว่ำยิงด้วยแม่็กบนล่าง แล้วตัดเครื่องชูดออก ก็จะได้ห่วงเกาะ

⇒ ใช้เครื่องชูดขนาดกลางพันทับเงื่อนทแยงด้านขวา ไปด้านซ้ายไขว้ไปมาให้เป็นลักษณะตัว x ให้ครบทั้ง 4 ท่อน ของแผงเรต้ามัดทับเงื่อนตัดเครื่องชูด ก็จะได้ลาย ายบนแผงเรต้า

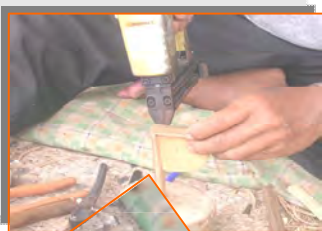
6.3 กระถางแขวนรูปบ้านนก

⇒ การประกอบกระถางและเสาหลัก, ขอบบน, วิธีการเหมือนกันกับกระถางแขวนรูปหัวใจ

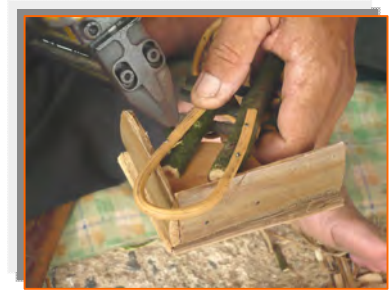
⇒ นำแผงเรต้าวางทาบ ห่างจากยอดบนเสาลงมาประมาณ 1 1/2 นิ้ว ยิ่งด้วยแม็กให้ครบทั้ง 2 ข้างของเสา และเว้นให้ห่างกันลงมาอีก 1/2 นิ้ว ให้ครบ 3 ท่อน ของแผงเรต้าว

⇒ ใช้กรรไกรตัดกาบตาล ให้ได้เหลี่ยมกับจั่ว สามเหลี่ยม ครึ่งวงกลมทาบไปบนหัวสามเหลี่ยมครึ่งวงกลม เพื่อทำหลังคา ให้เป็นลักษณะหลังคา รูปตัว V คว่ำแล้วยิงด้วยแม็ก

⇒ ทาบกาบตาลไปบนหน้าจั่วหลังคาให้ได้ฉากเป็นสามเหลี่ยม รูปตัว V คว่ำ แล้วยิงด้วยแม็ก ด้านหน้า นำไปยิงติดกับเสาหลักและตัวกระถางที่เตรียมไว้

⇒ ทาบห่วงเกาะไปบนด้านหลังแผงเรต้า ตรงด้านหลังยังด้วยแม่เหล็ก เสาะ 2 ลูก บนล่าง แล้วโค้งม้วนไปยังเสาหลักอีกด้านหนึ่ง ให้เป็นรูปตัว U คว่ำ ยิ่งแม่เหล็ก บน ล่าง และตัดเครือชูดก็จะได้ห่วงเกาะ

⇒ ใช้เครือชูดขนาดกลางพันทับเงื่อน ทแยงด้านขวาไปยังด้านซ้ายไขว้เกาะไปมาให้เป็นรูปลักษณะตัว x ให้ครบทั้ง 3 ท่อน ของแผงเรต้า มัดทับเงื่อนตัดเครือชูดออก ก็จะได้ลวดลายบนแผงเรต้า

7. วิธีการย้อมและเคลือบสี

7.1 วัสดุอุปกรณ์การย้อมสีย้อม

สีย้อมกก 15 ซอง (สีแดงแก่)

ถัง ขนาดจุน้ำ 100 L ใช้ในการย้อม

7.2 วิธีการย้อม

☐☐ ต้มน้ำให้เดือด เทสีย้อมลงในถังสี แล้ว
คนให้สีกระจายตัวละลายกับน้ำ

☐☐ นำผลิตภัณฑ์ต่างๆ มัดเป็นพวงประมาณ 10-15 ชิ้น
จุ่มลงถังสี แล้วเอาขึ้น

☐☐ นำผลิตภัณฑ์ที่จุ่มสีแล้วมา
แขวนหรือวางตากแดดให้แห้ง

☐☐ เมื่อชิ้นงานแห้งสนิท ก็
นำไปเก็บรอขั้นตอนการเคลือบสี
ต่อไป

7.3 วัสดุอุปกรณ์การเคลือบสี

- สีวานิชชักเงา , สีทาเหล็ก (เทอร์โบ)
- น้ำมันเบนซิน
- อ่างใสสี , รองสี
- ถาดวางชิ้นงาน
- ราวแขวนตากผลิตภัณฑ์

7.4 วิธีการเคลือบสี

➡ ผสมสีวานิชชักเงาหรือสีทาเหล็ก (วานิชชักเงาจะเคลือบให้สีแดง, สีทาเหล็กจะเคลือบให้สีดำ)
อัตราส่วนที่ใช้

- สี 6-7 ลิตร
- น้ำมันเบนซิน 20 ลิตร

➡ นำชิ้นงานที่ผ่านการย้อมแล้วตากแดดจนแห้งแล้วมาวางบนถาดวางชิ้นงาน

➡ ใช้ขันหรือภาชนะอื่นๆที่ตักสีได้ ตักสีในอ่างรองสีเทลาดไปบนชิ้นงานให้ทั่ว ทำซ้ำจนสีติดทุกชิ้นงาน

➡ เมื่อสาดเคลือบสีเสร็จ น้ำสีไหลออกจากชิ้นงานหมด จึงนำชิ้นงานออกตากให้แห้งสนิท บนราวแขวนตากชิ้นงานจะได้ชิ้นงานที่เสร็จสมบูรณ์ เป็นผลิตภัณฑ์พร้อมคัดแยกเป็นแต่ละชนิดพร้อมจำหน่ายต่อไป

8. ลักษณะการใช้งานของผลิตภัณฑ์

- ใช้จัดกระเช้าดอกไม้ในงานต่าง ๆ
- ใช้วางของอเนกประสงค์ในที่ต่าง ๆ เช่น ในห้องน้ำ โต๊ะทำงาน

8. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ

- ปื้มลม	4,300	บาท
- เลื่อยวงเดือน	5,700	บาท
- แม่กลม	1,200	บาท
รวม	11,200	บาท

9. รายได้และการตลาด

- ผลิตภัณฑ์ทั้งสามลักษณะ ประกอบได้ด้วย กระถางสามขา, กระถางรูปหัวใจ, กระถางแขวนบ้านนก เมื่อชิ้นงานเสร็จสมบูรณ์ไม่รวมกับวิธีการย้อมและเคลือบสี พ่อค้าคนกลางจะให้ราคาชิ้นละ 5 บาท ต่อหนึ่งผลิตภัณฑ์ แต่พ่อค้าคนกลางที่รับผลิตภัณฑ์จะนำผลิตภัณฑ์ที่ได้ไปเคลือบสีและจำหน่ายในราคาที่สูงขึ้น นับว่าเป็นราคาที่น่าพอใจ

จากการศึกษาปัญหาที่ท้องถิ่นครั้งนี้ พบว่า

- ในการทำผลิตภัณฑ์ช่วงเช้า จะผลิตกระถางสามขา ได้ 100 ชิ้น
- ในช่วงบ่ายจะผลิตกระถางแขวนทั้ง 2 อย่างจะได้ 50 ชิ้น

ซึ่ง วันหนึ่งจะได้ผลิตภัณฑ์จำนวน 150 ชิ้น ชิ้นละ 5 บาท = $150 \times 5 = 750$ บาท / วัน

ในการทำผลิตภัณฑ์นี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาด แล้วแต่พ่อค้าคนกลางจะมี order มา แต่การทำผลิตภัณฑ์จะมีทั้งปี และการผลิตไม่พอกับความต้องการของตลาด

การตลาด

พ่อค้าคนกลางมีหน้าที่กระจายผลิตภัณฑ์สู่ท้องตลาด และรวบรวมผลิตภัณฑ์ที่ได้จากชาวบ้าน นำผลิตภัณฑ์ที่ได้ไปย้อมสีและเคลือบสีเอง ขายตลาดส่ง ซึ่งแหล่งการค้าที่ใหญ่ก็อยู่ที่ สวนจตุจักร (กรุงเทพมหานคร) นั่นเอง

สรุป

ในพื้นที่ ตำบลดงบัง อำเภอบ้านจันทคาม จังหวัดปราจีนบุรี เป็นพื้นที่ดั้งเดิมมีพื้นที่ป่าชุมชนที่ค่อนข้างสมบูรณ์ มีชนิดพันธุ์ไม้ที่หลากหลาย มีการนำพันธุ์ไม้ชนิดต่างๆ มาใช้ประโยชน์และมาประยุกต์ใช้ให้เกิดอาชีพด้านป่าไม้ และไม้เถาเครือชูดก็เป็นไม้ชนิดหนึ่งที่มีมากในพื้นที่ เครือชูดเป็นไม้ที่เหมาะสมที่จะนำมาทำหัตถกรรมสิ่งประดิษฐ์ เนื่องจากเป็นไม้เถา อ่อนและเหนียว เมื่อนำมาประกอบกับพืชชนิดอื่นๆ เป็นองค์ประกอบรวมเช่น ไม้มะพอก, ไม้ลำตวน, กาบตาล จึงเกิดเป็นชิ้นงานที่มีประโยชน์และมีคุณค่า เกิดเป็นอาชีพเสริมและอาจจะพัฒนาเป็นอาชีพหลักก็ได้ กับชุมชนหรือบุคคลทั่วไปที่ว่างงานจากการประกอบอาชีพหลัก

จึงเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพที่ควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง “เครือชูด” มีมากในพื้นที่ป่าชุมชนพื้นที่ทั่วไปตามหัวไร่ปลายนา ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนเผยแพร่ให้มีการใช้ประโยชน์จากเครือชูดต่อไป

ภาคผนวก

เครือชูด

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Parameria laevigata (Juss.) Moldenke*
ชื่อวงศ์ APOCYNACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้เถา ลำต้นเลื้อยพันไม้อื่น มีน้ำยางขาว กิ่งอ่อนเรียวเล็ก สีนํ้าตาลเข้ม ยอดอ่อนและก้านช่อดอกมีขนสั้น ๆ สีนํ้าตาลแต่จะร่วงไปในเวลาต่อมา

ใบ เดี่ยวเรียงตรงข้ามหรือเป็นวงรอบ 3 ใบ รูปรี รูปขอบขนาน จนถึงรูปใบหอก กว้าง 2.5-5 ซม. ยาว 4.5-15 ซม. ส่วนกว้างที่สุดของใบอยู่ประมาณกึ่งกลางใบ แล้วเรียวสอบเข้าหาโคนใบและปลายใบ ปลายเรียวแหลม โคนสอบ แผ่นใบด้านบนสีเข้มกว่าด้านล่าง เส้นแขนงใบข้างละ 5-7 เส้น ก้านใบสั้น

ช่อดอก แบบช่อแยกแขนง ออกตามง่ามใบและปลายกิ่ง ยาว 3-10 ซม. ดอกเล็กสีขาว กลิ่นหอมแรง ก้านดอกยาว 2-4 มม. กลีบเลี้ยง 5 กลีบ เล็กมาก โคนกลีบติดกันเล็กน้อย กลีบดอก 5 กลีบ ยาวประมาณ 5 มม. ขอบกลีบซ้อนเหลื่อมกันเป็นเกลียว โคนกลีบติดกันเป็นรูปกรวย เกสรเพศผู้มี 5 อัน รังไข่มีขน

ฝัก ยาว กว้าง 0.5-1 ซม. ยาว 15-35 ซม. หักคอดระหว่างเมล็ด เมื่อแก่แตกออกจากกันด้านเดียว

เมล็ด รูปคล้ายรี ยาว 1-1.2 ซม. โคนมีปุยขนยาวคล้ายเส้นไหม ช่วยในการลอยลม

ตาล

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Borassus flabellifer* Linn

ชื่อวงศ์ palmae

ชื่อพื้นเมือง ตะนอต (เขมร) ตาล (ทั่วไป) ตาลตะโหนด, ตาลใหญ่ (ภาคกลาง) ถาล (ชาน,แม่ฮ่องสอน) ท่าง (กะเหรี่ยง,เชียงใหม่) โหนด (ภาคใต้)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้นตาล เป็นปาล์มต้นเดี่ยวสูงชะลูด ลำต้นใหญ่เปลือกสีดำแข็ง ลักษณะเนื้อไม้เป็นเส้น มีความสูงประมาณ 20- 25 เมตร ลำต้นมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 60 เซนติเมตร โคนลำต้นขยายใหญ่ บริเวณเปลือกลำต้นเห็นเป็นปล้อง เพราะเกิดจากใบที่หลุดออกไป ทรงยอดทึบ

ใบ มีลักษณะเป็นใบเดี่ยว รูปพัด มีขนาดใหญ่ อยู่บริเวณตอนปลายลำต้น ใบหนาและเหนียวเป็นแผ่นหนัง กว้าง 2-3 เมตร ก้านทางใบยาว 4 ฟุต แบ่งเป็นใบย่อย ลักษณะตรง ยาว 60-120 เซนติเมตร มีความหนาของก้านใบทั้ง 2 ข้าง

ดอก ออกเป็นช่อแบบ bifurcate ขนาดใหญ่ ดอกตัวผู้และดอกตัวเมีย แยกกันอยู่คนละต้น ใบประดับที่หุ้มดอกปกปิดก้านชูดอก ดอกผู้ ออกเป็นช่อรูปทรงกระบอก 1 ช่อ มี 2-3 ดอก ช่อดอกตัวผู้ยาวประมาณ 1.5-2 เมตร แตกกิ่งก้านสาขา กลีบเลี้ยงมี 3 กลีบ กลีบดอกมี 3 กลีบ รังไข่มี 3 ช่อ ต้นตัวเมีย จะมีผลที่มีขนาดโต 6-8 นิ้ว ภายในมีเมล็ด 2-3 เมล็ด

ผล ลักษณะผลเป็นแบบ drupe รูปร่างผลค่อนข้างกลมมีขนาดใหญ่ ผลอ่อนสีเขียว ผลแก่สีม่วงเข้ม เวลาสุกมีกลิ่นหอม ส่วนเปลือกของผลมีลักษณะผิวเรียบเป็นมัน มีส่วนของกลีบเลี้ยงขยายใหญ่ และติดที่ขั้วผลสีเขียวอมขาว ภายในมีเมล็ดเฉลี่ยประมาณ 3 เมล็ดต่อผล ซึ่งผลจะถูกห่อหุ้มด้วยใยและเนื้อผลสีเหลืองสด

ลำตวน

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Melodorum fruticosum Lour*

ชื่อวงศ์ ANNONACEAE

ชื่อพื้นเมือง ลำตวน (ภาคกลาง) หอมนวล (ภาคเหนือ)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น เป็นต้นไม้ขนาดเล็ก สูง 5- 15 เมตร แตกกิ่งต่ำ เปลือกเรียบสีน้ำตาล

ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงสลับกันรูปยาวรี โคนและปลายแหลม ใบเรียบเกลี้ยง ด้านบนเป็นมัน ใบกว้าง 2-3.2 เซนติเมตร ยาว 5.2 — 12 เซนติเมตร

ดอก เป็นดอกเดี่ยวๆ ออกตามง่ามใบตอกปลายกิ่ง มีกลีบเลี้ยง 3 กลีบเล็ก รูปเกือบกลม และกลีบชั้นนอก 3 กลีบ

ผล เป็นผลกลุ่มๆ ละ 15-30 ผล สีเขียวอ่อน เมื่อสุกจะมีสีม่วงดำ รูปยาวปลายผลค่อนข้างกลมมน โคนผลแหลมภายในมีเมล็ด 1-2 เมล็ด

มะพอก

ชื่อวิทยาศาสตร์

Parinari anamense Hance

ชื่อวงศ์

ROSACEAE

ชื่ออื่น ๆ

กระท้อนลอก จัต จีต ทำลอก ประดงไฟ ประดงเลือด พอก มะคลอก

มะมือ หมักมอก หมากรอก

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ยืนต้น ขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ไม่ผลัดใบ ลำต้นเปลาตรงแต่แตกกิ่งต่ำ ปลายกิ่งมักงุ้มลง เปลือกต้นมีสีน้ำตาลปนเทา ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ รูปร่างใบรีหรือรูปไข่ ปลายใบหยักคอดเป็นติ่งสั้นๆ มักมีตุ่มบริเวณโคนมาทางโคนก้านใบ 2 ตุ่ม ดอก ออกเป็นช่อสั้นๆ ที่ปลายกิ่ง ดอกสีขาวขนาดเล็ก กลิ่นหอมอ่อนๆ กลีบเลี้ยงติดกันเป็นรูปกรวย ปลายกรวยแยกเป็นแฉก 5 แฉกแหลมกลีบดอก 5 กลีบแยกเป็นอิสระ เกสรตัวผู้ 5-12 อัน รังไข่ค่อนข้างกลม เปลือกผลสีน้ำตาล มีดประสีขาวเนื้อในแข็ง ผลเป็นช่อ มี 3-15 ผล การขยายพันธุ์โดยใช้เมล็ด

นิเวศวิทยาและการแพร่กระจาย พบขึ้นอยู่ทั่วไปในป่าดิบแล้งและป่าเบญจพรรณ

ประโยชน์ : ด้านสมุนไพร แก่น ต้มน้ำดื่มและอาบแก้ประดง แก้ผื่นคัน ปวดแสบปวดร้อน มีน้ำเหลืองไหลซึม ผสมกับสมุนไพรอื่น แก้หิด เปลือกต้น เนื้อค่อนข้างละเอียด เส้นตรงและสม่ำเสมอ เหนียวพอประมาณ เลื่อยไสกบ ตกแต่งไม่ยาก ใช้ทำกระดาน ฝา ฝา ผล เนื้อเยื่อภายในใช้รับประทานได้ เมล็ดเนื้อในเมล็ดใช้รับประทานน้ำมันจากเมล็ดใช้ทาเครื่องเงินให้เป็นเงา ทากระดามกันน้ำซึม ในปัจจุบันกรมวนารักษ์ใช้เป็นส่วนของसानเคลือบธนบัตร ให้มีความทนทานเป็นเงาและเนื้อกระดามไม่ติดกันทำให้ประหยัดการนำเข้าเพื่อการผลิตธนบัตรได้มาก จึงเป็นพรรณไม้ที่คววจะส่งเสริมให้ปลูกมากขึ้น